

Łukasz Jasiński

Polska 1989. Pionier ewolucyjnych zmian

Pierwszym krokiem na drodze do odejścia od autorytarnego socjalizmu w kierunku demokracji i gospodarki rynkowej w Polsce były negocjacje władzy i opozycji wiosną 1989 r. przy Okrągłym Stole. Przedstawicielom „Solidarności” zależało na uzyskaniu zgody na legalną działalność i wpływ na życie publiczne. Władza, mając świadomość gospodarczej katastrofy, usiłowała z kolei zrzucić na opozycję część odpowiedzialności za konieczne, bolesne społecznie reformy.

Niezależnie od intencji obu stron polski Okrągły Stół stał się przykładem dla innych krajów. Podobne negocjacje odbyły się później w NRD, na Węgrzech, w Bułgarii i, w nieco innej formie, w Czechosłowacji. Nie bez znaczenia była także postawa przywódcy Związku Radzieckiego Michaiła Gorbaczowa, który w odróżnieniu od swych poprzedników dopuszczał myśl o demokratyzacji państw Bloku Wschodniego, zakładając jednak pozostanie tych krajów w strefie wpływów Moskwy.

Częściowo wolne wybory do parlamentu, z 4 czerwca 1989 r. przerodziły się w rodzaj sądu nad dotychczasową „ludową” Polską. Sukces „Solidarności” rozpoczął rozpad obozu władzy. W ich wyniku, na czele rządu stanął pierwszy od zakończenia II wojny światowej niekomunistyczny premier Tadeusz Mazowiecki. Nowy gabinet rozpoczął radykalne reformy gospodarcze i ewolucyjny demontaż struktur PRL. Na arenie międzynarodowej poczyniono pierwsze kroki do zbliżenia z Zachodem i porozumienia z jednoczącymi się Niemcami.

W 1990 r. zlikwidowano cenzurę, tajną policję i przeprowadzono demokratyczne wybory samorządowe. Krytycy gabinetu Mazowieckiego wskazują jednak, iż wolne tempo przemian umożliwiło m.in. zniszczenie części akt Służby Bezpieczeństwa i wpłynęło na późniejsze afery gospodarcze. Mimo tych kontrowersji można jednak stwierdzić, iż w roku 1989 Polska była liderem przemian w Europie Środkowo-Wschodniej.